

سلامت از حقوق پدیدآوران در آنها (وزارت علوم، تحقیقات، فناوری به شماره ۱۹۵۹۲۹/و تاریخ ۱۳۹۵/۹/۱۶) از پایگاه اطلاعات علمی ایران (گنج) در پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (ایراندک) فراهم شده و استفاده از آن با رعایت کامل حقوق پدیدآوران و تنها برای هدفهای علمی، آموزشی، و پژوهشی و بر پایه قانون حمایت از مؤلفان، مصنفان، و هنرمندان (۱۳۴۸) و الحاقات و اصلاحات بعدی آن و سایر قوانین و مقررات مربوط شدنی است.

دانشگاه آزاد اسلامی
واحد علوم تحقیقات شاهرود
دانشکده علوم انسانی گروه حقوق
گرایش حقوق خصوصی

پایان نامه جهت اخذ مدرک کارشناسی ارشد (M.A)

عنوان :

بررسی تطبیقی تعدیل قرارداد و آثار آن در حقوق ایران و فقه

استاد راهنما:

جناب آقای دکتر عبدلی

استاد مشاور :

جناب آقای دکتر پور محمد

نگارش :

مصطفی عزیزیان احمد آباد

زمستان ۹۲

ب

دانشگاه آزاد اسلامی
واحد علوم تحقیقات شاهرود
دانشکده علوم انسانی گروه حقوق
گرایش حقوق خصوصی

پایان نامه جهت اخذ مدرک کارشناسی ارشد (M.A)

عنوان :

بررسی تطبیقی تعدیل قرارداد و آثار آن در حقوق ایران و فقه

نگارش :

مصطفی عزیزیان احمد آباد

زمستان ۹۲

استاد راهنما: جناب آقای دکتر عبدلی

استاد مشاور: جناب آقای دکتر پور محمد

هیات داوران:

داور: جناب آقای دکتر حسین قربانیان

مشور اخلاق پژوهش

بیاری از خداوند سبحان و اعتماد به این که عالم محضر خداست و همواره ناظر بر اعمال انسان و به منظور پاس داشت مقام بلند دانش و پژوهش و نظریه اهمیت جایگاه دانشگاه در اعتلای فرهنگ و تمدن بشری، مادنشجویان و اعضاء هیئت علمی واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی متعهد می گردیم اصول زیر را در انجام فعالیت های پژوهشی مد نظر قرار داده و از آن تخطی نکنیم:

- ۱- اصل حقیقت جویی: تلاش در راستای پی جویی حقیقت و وفاداری به آن و دوری از هرگونه پنهان سازی حقیقت.
- ۲- اصل رعایت حقوق: التزام به رعایت کامل حقوق پژوهشگران و پژوهیدگان (انسان، حیوان و نبات) و سایر صاحبان حق.
- ۳- اصل مالکیت مادی و معنوی: تعهد به رعایت کامل حقوق مادی و معنوی دانشگاه و کلیه بهکاران پژوهش.
- ۴- اصل منافع ملی: تعهد به رعایت مصالح ملی و در نظر داشتن پیشبرد و توسعه کشور در کلیه مراحل پژوهش.
- ۵- اصل رعایت انصاف و امانت: تعهد به اجتناب از هرگونه جانب داری غیر علمی و محافظت از اموال، تجهیزات و منابع در اختیار.
- ۶- اصل رازداری: تعهد به صیانت از اسرار و اطلاعات محرمانه افراد، سازمان ها و کشور و کلیه افراد و نهاد های مرتبط با تحقیق.
- ۷- اصل احترام: تعهد به رعایت حریم ها و حرمت ها در انجام تحقیقات و رعایت جانب نهد و خودداری از هرگونه حرمت شکنی.
- ۸- اصل ترویج: تعهد به رواج دانش و اشتهاء نتایج تحقیقات و امتثال آن به بهکاران علمی و دانشجویان به غیر از مواردی که منع قانونی دارد.
- ۹- اصل برانت: التزام به برانت جویی از هرگونه رفتار غیر حرفه ای و اعلام موضع نسبت به کسانی که حوزه علم و پژوهش را به شائبه های غیر علمی می آلاینده.

دانشگاه آزاد اسلامی
واحد علوم و تحقیقات
تعهذنامه اصالت رساله یا پایان نامه

اینجناب مصطفی عزیزیان احمد آباد دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد ناپیوسته در رشته: حقوق خصوصی که در تاریخ ۳۰-۱۱-۹۲ از پایان نامه خود تحت عنوان "بررسی تطبیقی تعدیل قرارداد و آثار آن در حقوق ایران و فقه." با کسب نمره ۱۷/۵۰ . دفاع نموده ام بدینوسیله متعهد می شوم:

۱) این پایان نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجناب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و ...) استفاده نموده ام، مطابق ضوابط و رویه موجود، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست مربوطه ذکر و درج کرده ام.

۲) این پایان نامه / رساله قبلاً " برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پائین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاه ها و مؤسسات آموزش عالی ارائه نشده است.

۳) چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هرگونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و ... از این پایان نامه داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.

۴) چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را می پذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با اینجناب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچ گونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی: مصطفی عزیزیان احمد آباد.

تاریخ و امضاء:

تقدیم :

به ساحت مقدس حضرت ولی عصر (عج) که قرآن ناطق و منجی بشریت از ضلالت و گمراهی است.

به پدر و مادر بزرگوارم و همسر عزیزم که در آئینه باورشان

توکل بر خدا و ساده زیستی را به من آموختند.

سپاسگزاری:

از زحمات بی دریغ و راهنمایی های گرانقدر اساتید بزرگوارم تشکر نموده که در تمامی مراحل

تدوین این پایان نامه و اجرای تحقیق مرایاری نموده اند.

چکیده

در این پایان نامه سعی شده است که تعدیل قرار داد ، آثار و مصادیق آن از منظر حقوقی و فقهی در ایران به صورت تطبیقی مورد بحث و بررسی قرار گیرد . هرگاه اجرای تعهدات مستمر قراردادی در اثر وقوع حوادث ناگهانی و بر هم خوردن توازن و تعادل مالی قرارداد ، فرا عادت دشوار و سنگین و پر هزینه گردد ، طرف زیان دیده حق دارد نسبت به تعدیل یا فسخ قرارداد اقدام کند . بی شک گزاف شدن قرارداد و دشواری نا متعارف در اجرای آن ، زیانی ناخواسته و تحمیلی است که باید به مقتضای انصاف جبران شود . حقوق نمی تواند این امر را نادیده گرفته و نسبت به آن بی تفاوت باشد . به نظر می رسد که راهکار معقول و منطقی بین اجرای کامل قرارداد و فسخ آن (اصل لزوم قراردادها و وفای به عهد) تعدیل قرار داد می باشد که در بر گیرنده دو مصلحت می باشد : « ثبات قرارداد» و «جلوگیری از زیان ناروا» . چنین عملی ممکن است توسط خود طرفین قرارداد ، با استفاده از شرط ضمنی در عقد و تعدیل در جریان قرار داد و یا با اقاله و افزایش و کاهش عوض و معوض ، دخالت مستقیم مقنن با وضع قوانین جدید و یا توسط قاضی با استناد به قواعد فقهی شرط ضمنی ، قاعده غبن حادث و یا قاعده نفی عسر و حرج و لاضرر انجام گیرد که به ترتیب تعدیل قراردادی ، تعدیل قانونی ، تعدیل قضایی نامیده می شود .

واژگان کلیدی : قرارداد - تعدیل - شرط - غبن - ضرر - عسر - حرج

فهرست و عناوین

صفحه	عنوان
۱	چکیده.....
۲	مقدمه.....
۷	بخش اول : تعدیل قرارداد در حقوق ایران و فقه.....
۸	فصل اول : تعدیل قراردادی و قانونی.....
۸	مبحث اول : تعدیل قراردادی.....
۹	گفتار اول : پیش بینی و توافق بر تعدیل در متن قرارداد.....
۱۰	الف : تعدیل مستند بر توافق در متن قرارداد با مبنای معلوم و معین.....
۱۳	ب : تعدیل مستند بر توافق در متن قرارداد با مبنای نا معلوم و مجهول.....
۱۴	گفتار دوم : تعدیل در جریان قرارداد بر اساس اقاله.....
۱۴	الف : تعدیل قرارداد با تغییر در موضوع عقد با کاهش عوض و معوض.....
۱۵	ب : تعدیل قرارداد با اقاله بخشی از عقد بدون کاهش یا افزایش عوض و معوض.....
۱۸	مبحث دوم : تعدیل قانونی.....
۱۸	گفتار اول : تعدیل مستقیم توسط قانون.....
۱۸	الف : قوانین و مقررات موجود در مورد مفاد قرارداد.....

- ب : قوانین و مقررات موجود در مورد مدت قرارداد..... ۱۹
- ج : تغییر کمیّت پول در تعهدات پولی مدت دار..... ۲۰
- گفتار دوم : اجازه بازبینی و تعدیل قرارداد به قاضی توسط قانون..... ۲۱
- فصل دوم : تعدیل قضای ۲۳
- مبحث اول : تعدیل قرارداد بر اساس شرط ضمنی..... ۲۵
- گفتار اول : کلیات ۲۵
- گفتار دوم : ضمانت اجرای نظریه..... ۳۰
- مبحث دوم : تعدیل قرارداد بر اساس غبن حادث ۳۳
- گفتار اول : کلیات..... ۳۳
- گفتار دوم : ضمانت اجرای غبن حادث..... ۳۶
- گفتار سوم : تعدیل بر اساس غبن طبق قاعده لاضرر از دیدگاه فقه ۳۶
- مبحث سوم : تعدیل قرارداد بر اساس نفی عسر و حرج..... ۴۱
- گفتار اول : کلیات و مستندات قاعده عسر و حرج..... ۴۱
- گفتار دوم : وضعیت قاعده در تعارض با ضرر یا حرج دیگری..... ۴۶
- بخش دوم : آثار و مصادیق تعدیل قرار داد در حقوق ایران و فقه..... ۴۸
- فصل اول : آثار و مصادیق تعدیل قرار داد در حقوق ایران..... ۴۹

- مبحث اول : آثار تعدیل قرار داد در حقوق ایران..... ۴۹
- گفتار اول : بررسی وضعیت تعدیل قضایی در حقوق کنونی ایران..... ۴۹
- گفتار دوم : آثار تعدیل قرارداد..... ۵۰
- الف: بطلان یا انفساخ قرارداد..... ۵۰
- ب : تعلیق اجرای قرارداد یا فسخ قرارداد ۵۲
- ج : تعدیل تعهدات قراردادی..... ۵۶
- مبحث دوم : مصادیق تعدیل قرارداد در حقوق ایران ۵۶
- گفتار اول: تعدیل اجاره بها در قراردادهای اجاره محل کسب..... ۵۶
- گفتار دوم : تعدیل اجاره بها در قرارداد های اجاره مسکن..... ۵۸
- گفتار سوم: شرایط تعدیل قرارداد های پیمانکاری مشمول شرایط عمومی پیمان و قانون کار ۱۳۶۹..... ۵۹
- الف : تعدیل قرارداد های پیمانکاری مشمول شرایط عمومی پیمان ۵۹
- ب: تعدیل قرارداد در قانون کار مصوب ۱۳۶۹ ۶۱
- مبحث دوم : آثار و مصادیق تعدیل قرار داد در فقه..... ۶۱
- گفتار اول : آثار تعدیل قرارداد در فقه..... ۶۱
- گفتار دوم : مصادیق تعدیل قرارداد در فقه..... ۶۲

الف : مالیات زمینی که به اجاره داده می شود اصولاً به عهده مالک آن است ولی در عقد اجاره می توان خلاف این امر

را شرط کرد..... ۶۲

ب : مالیات زمینی که از طریق مزارعه به دیگری واگذار شده است..... ۶۳

گفتار سوم : مصادیق تعدیل قرارداد در حقوق عامه..... ۶۳

الف : فسخ عقد اجاره در نتیجه عذر موجر یا مستأجر..... ۶۴

ب : تغییر تعهدات طرفین، براساس احادیث جائحه..... ۶۶

نتیجه گیری ۷۳

پیشنهادات..... ۷۴

منابع و ماخذ..... ۷۵

منابع فارسی ۷۵

منابع عربی ۷۷

فهرست علائم اختصاری

قانون اجرای احکام مدنی.....	ق.ا.ا.م
قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران.....	ق.ا.ج.ا.
قانون کار.....	ق.ک
قانون مدنی	ق.م
قانون تجارت.....	ق.ت
قانون آیین دادرسی مدنی	ق.آ.د.م
رجوع کنید به.....	ر.ک
نگاه کنید به.....	ن.ک
صفحه.....	ص
صفحات.....	ص

روابط قراردادی از جمله شاخه های موضوع مطالعه حقوق است. از جمله ویژگیهای روابط قراردادی اشخاص، دخالت اراده آنان در تعیین سر نوشت قرارداد خویش است. اصل حاکمیت اراده که در قوانین کشورهای مختلف با تعابیر متفاوت مورد بررسی قرار گرفته است، به متعاقدن اجازه می دهد که بنای قرارداد را، آنطور که خود می خواهند بسازند، به آنگونه که بتوانند تمامی مقاصد خود را عملی سازند و آنان می توانند قانون گذار روابط قراردادی خودشان باشند که این امر موجب می شود دو طرف قرارداد با دقت و آگاهی کامل و آینده نگری لازم قرار داد را منعقد ساخته و در صورت بروز مشکلات و موانع در مدت زمان قرارداد بتوانند آن را به اتمام برسانند.

اما این مسئله موجب نمی شود که قانون گذار و شارع در خصوص روابط قراردادی خود را در این مسئله مهم کنار بکشد و راه کار های مناسبی و قوانین و مقررات لازم را پیش بینی نکند. پس اگر طرفین قرارداد خود نیز قانونگذار خوبی برای روابط قراردادی خویش نباشند و در مدت زمان اجرا، قرارداد دست خوش ناملایمات و دشواری در انجام مفاد آن در اثر مشکلات اجتماعی و اقتصادی و یا از طرف یکی از طرفین یا متعهد گردد.

در اینجا لازم است که قانون گذار با کمک دکترین حقوق و فقها و با استناد به منابع عظیم، فقهی و قواعد حقوقی و پیش بینی مقررات لازم عقد را از انحراف باز داشته و به سوی مسیر اصلی خود هدایت کند، و در صورت سکوت قانون گذار در اینگونه موارد بر دادرس یا حاکم شرع است که با استنباط از مستندات یاد شده و تفسیر اراده طرفین به کمک قرارداد و متعهد شتافته و آنها را از مشقت و نابودی نجات می دهد.

با بوجه پیشرفتهای اقتصادی و روابط بین المللی بین کشورها و تاثیر عوامل خارجی و بروز تحریمهای موجود بر علیه کشور عزیز مان ایران اسلامی از طرف استعمارگران و ابر قدرتهای بزرگ جهانی و مشکلات بوجود آمده اقتصادی که موجب می گردد اجرای قراردادها بالاخص قراردادهای با اجرای طولانی مدت و مستمر، که زمان زیادی بین انعقاد قرارداد و تکمیل اجرایشان وجود دارد. و از سوی دیگر عدم پایداری اوضاع و احوال زمان انعقاد و بروز حوادث پیش بینی نشده و غیر منتظره در حین اجرای قرارداد که باعث به هم خوردن توازن و تعادل اقتصادی قرارداد می شود به طوری که اجرای مطلوب آن موجب مشقت و سختی و گاه فلاکت و فقر یکی از طرفین در مقابل سود کلان و غیر قابل تصور طرف دیگر می شود.

جواب این مسئله با بحث تعدیل قرارداد که بحثی نه چندان بیگانه با قواعد حقوقی و فقهی ماست قابل بحث و بررسی است، بحثی که متأسفانه تا به امروز از طرف قانون گذار و بزرگان این علم به آن کم توجهی شده است.

بحث تعدیل قرارداد را با توجه به مبانی حقوقی موجود در ایران و اصول و قواعد حاکم بر فقه اسلامی می توان با سه شیوه مورد بررسی قرار داد: اگر طرفین به هنگام انعقاد قرارداد شرایط استثنایی و قابلیت تغییر شرایط اولیه قرارداد را با توجه به تغییر اوضاع و احوال در زمان اجرای قرارداد برای متوازن و متعادل کردن مجدد تعهدات پیش بینی کنند، مفاد اولیه عقد در شرایط جدید تغییر می کند که آن را ((تعدیل قراردادی)) می گویند.

اما با این وجود در اکثر قراردادهای طرفین از این اصل مهم غافل شده و قراردادهای فاقد پیش بینی های لازم در این زمینه اند، واضح است در صورت نبود امکان تعدیل قرارداد با توجه به اصل لزوم قراردادهای، چاره ای جز اجرای کامل قرارداد نیست.

گاهی قانونگذار در صورت نبود پیش بینی های لازم برای تعدیل قرارداد، بنا به منافع عمومی و مصالح اجتماعی، بازبینی در مفاد قرارداد را لازم و ضروری دانسته و اقدام به پیش بینی قانونی در این خصوص می کند و با اینکار عقد را از مشکلات موجود بر سر راه ادامه اجرای آن نجات می دهد که این نوع تغییر را ((تعدیل قانونی)) می گویند.

اما نکته قابل اهمیتی که در خصوص تعدیل قراردادهای وجود دارد زمانی است که نه طرفین و نه قانون گذار صراحتاً تعدیل قرارداد را در عقد پیش بینی نکرده باشند، که در اینجا دادرس می تواند با استناد به قواعد مورد قبول نظام حقوقی و قواعد و اصول فقهی و تفسیر اراده طرفین و.... اقدام به تجدید نظر در مفاد عقد نماید که به این امر ((تعدیل قضایی)) می گویند.

لذا این پایان نامه با ارائه چند نکته اساسی و بررسی راهکارهای لازم با استفاده از منابع و اصول و قواعد فقهی و حقوقی و آثار و مصادیق موجود در ایران می خواهد راه تعدیل قرارداد را به صورت نظری نشان داده تا به تواند بایی در راستای حل مشکلات موجود در قراردادهای را از این طریق بگشاید؛ امید است که مورد قبول حق تعالی و مردم شریف بالآخر بزرگان این عرصه باشد.

- بیان مسأله اساسی تحقیق:

قبل از انشای قرارداد گاه بر اثر حادثه‌های غیر قابل پیش بینی وفای به عهد ممکن نیست. حال اگر موضوع تعهد تسلیم مال مورد تملیک به مشتری باشد (عین معین) و مبیع تلف شود با قاعده تلف مبیع قبل از قبض به انفساخ عقد حکم داده شده است و اگر موضوع یک تعهد یک امر کلی باشد قاعده عام تری به نام قاعده تعذر وفا به مدلول عقد وجود دارد. در حقوق فرانسه نیز در این موارد سقوط تعهدات ناشی از عقد پیش بینی شده است. در مواردی اجرای تعهد غیر ممکن نیست ولی به دلیل طاقت فرسا بودن و یا عسر و حرج پیش آمده سبب خسارت یکی از طرفین می شود. که چنین وضعیتی در عقود مستمر قابل رویت است. عقد مستمر عقدی است که اجزای مورد در اجزای زمان تحقق می یابد. مانند عقد اجاره که منافع آن تریج الحصول است و اجرای آن در طول زمان استمرار می یابد یا عقد مزارعه. در مقابل عقد آنی عقدی است که تمامی اجزای آن در لحضات معین از زمان تحقق می یابد، مانند بیع.

در عقود مستمر مانند اجاره یا تعهد احداث یک سد عواملی چون تورم، نوسان در ارز، افزایش قیمت کالاها و خدمات و مواد اولیه باعث دشواریهایی برای یکی از طرفین عقد می شود و بدین ترتیب ممکن در اثر این قرارداد که قبلاً مطلوب طرفین بود به ضرر یکی از طرفین ختم شود در خصوص چنین مواردی باید به فکر چاره ای برای جبران ضرر بود و آیا این امکان وجود دارد یا نه؟ آیا عقد قابلیت فسخ و یا انفساخ دارد؟ آیا می توان حکم به تعدیل قرارداد داد؟ آیا امکان استفاده و اجرای شرط ضمن عقد در خصوص تعدیل قرارداد وجود دارد؟ و یا با توجه به اصل اصالة الزوم و اصل ثبات قراردادها اجرای چنین قراردادهایی (فسخ، انفساخ، حکم به تعدیل قرارداد) امکان پذیر نیست.

. و در فقه تعدیل قرارداد را باید در مباحث عذر عام و خاص در عقود مانند اجاره یافت و حتی طبق نظر برخی، ریشه آن قاعده ضرورت است. به این ترتیب می توان سوال را مطرح کرد که اگر قاعده لاضرر بتواند بر قاعده وجوب وفای به عهد اوفوا به العقود حکومت داشته باشد و سبب ایجاد خیار یا حق شفعه شود چرا با حکومت مزبور نتواند در موارد عسر و حرج در وفای به عهد به مسئله تعدیل قرارداد دست یافت؟

سوالات :

- ۱- در نظام حقوقی ایران وضعیت حقوقی تعدیل قراردادهای چگونه است؟
- ۲- تاثیر تعدیل قراردادهای در نظام قراردادی و اقتصادی چگونه است؟
- ۳- چگونه می توان نظم دگرگون شده قرارداد را متعادل و متوازن ساخت؟
- ۴- آیا قواعد و منابع فقهی و حقوقی ایران اجازه تعدیل قرارداد را به قاضی می دهد؟

اهمیت و ضرورت انجام تحقیق:

منظور از تحقیق: بررسی انواع تعدیل های قراردادی و نیز مقایسه آنان در جنبه های مختلف و نیز بررسی دقیق تر چگونگی استفاده از تعدیل قرارداد برای جلوگیری از ضرر به طرفین قرارداد با نگاهی خاص به اوضاع ایران در عرصه بین الملل و تحریم های کنونی .

اهداف مشخص تحقیق:

هدف از تحقیق مذکور در ابتدا ایجاد و خلق یک منبع علمی و جامع برای این موضوع علمی و کاربردی و مهم در جامعه کنونی است و همچنین یافتن یک راه حل مناسب و پیشنهاد آن به قانون گذار و استفاده از شروط ضمن عقد در زمان انعقاد این قراردادها و رفع مشکلات قانونی و تضاد ها و تعارضهای موجود در نصوص و متون قانونی می باشد.

هدف کاربردی :

تمامی اشخاص حقیقی و حقوقی و تجار و بازرگانان داخلی و بین المللی و قضات و وکلای دادگستری، اساتید دانشگاه، دانشجویان و محققان رشته حقوق

فرضیه ها :

- بنظر می رسد که تعدیل قراردادهای در نظام حقوقی ایران با مخالفت های جدی روبرو است
- تاثیر تعدیل قراردادهای می تواند از طریق شرط ضمن عقد امکان پذیر است .

- با توجه به وضع کنونی ایران در جامعه بین المللی و تحریم های موجود تعدیل قراردادها می تواند در چرخه اقتصادی و عمرانی کشور مفید باشد .
- به نظر می رسد با توجه به مستندات فقهی و قواعد حقوقی و مصادیق موجود در این زمینه امکان تعدیل سه گانه (قراردادی ، قانونی ، قضایی) قرارداد در حقوق ایران امکان پذیر است .

مرور ادبیات و سوابق تحقیق :

در این خصوص متنی که به صورت تخصصی و جامع به چگونگی تعدیل قرارداد و نتایج حاصله پردازد و جواب گوی وضعیت کنونی باشد وجود ندارد . اما با مطالعه در این زمینه تنها یک کتاب در کنا چند مقاله به چشم می خورد که صرفاً به صورت گذرا مطلب پرداخته اند. کتاب: سعید بیگدلی تعدیل قرارداد ، مقاله: فخار طوسی .

روش تحقیق:

در این پژوهش غالب کار بر اساس روش کتابخانه ای می باشد و برخی منابع مورد استفاده مقالات و کتب انگلیسی زبان و نیز اکثر کتب و مقالات فارسی بوده که مقالات از اینترنت جمع آوری شده و نیز استفاده از مجلات و کتب و مقالات و اسناد موجود نیز به این تحقیق کمک شایانی نموده است .

بخش اول

تعدیل قرارداد در حقوق ایران و فقه

فصل اول: تعدیل قراردادی و قانونی

مبحث نخست: تعدیل قراردادی

قرارداد، که نشأت گرفته از اراده طرفین بوده در صورت عدم مخالفت با قوانین و مقررات امری قانونگذار لازم الاجرا می باشد. امروزه جای شکی در پذیرش این موضوع به عنوان یکی از آثار اجتناب ناپذیر عقد وجود ندارد. در این راستای مقنن ایران مقرر می دارد:

((عقودی که بر طبق قانون واقع شده باشد، بین متعاملین و قائم مقام آنها لازم الاتباع است، مگر این که به رضای طرفین اقاله یا به علت قانونی فسخ شود)).^۱

باتوجه به ماده فوق هر گاه قراردادی با رعایت مقررات قانونی منعقد گردد، متعاقدین ملزم به اجرای تعهدات ناشی از آن خواهند بود و هیچ یک از طرفین به بهانه های مختلف (مشکل تر یا گران تر شدن اجرای تعهد و یا تغییر در اوضاع و احوال حاکم بر عقد) به صورت یک طرفه در مفاد عقد تغییری به وجود آورده یا از انجام تعهدات خود سر باز زند.

ضرورت پایبندی به تعهد قراردادی آن چنان مورد اهمیت است که حتی در صورت شرط وجه التزام در ضمن عقد نیز ماده ۲۳۰ ق. م اجازه دخالت قاضی جهت عادلانه ساختن مبلغ آن ممنوع است:

((اگر در ضمن معامله شرط شده باشد که در صورت تخلف، متخلف مبلغی به عنوان خسارت تادیه نماید، حاکم نمی تواند او را به بیشتر یا کمتر از آنچه ملزم شده است محکوم نماید)).

^۱ کاتوزیان، ناصر، قانون مدنی در نظم کنونی، ماده ۲۱۹